

ห่านหัวสิงโต (Shi Tou Goose)

ความเป็นมา

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชดำริที่จะให้ความช่วยเหลือราษฎรให้มีอาชีพที่มั่นคงและเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว โดยเฉพาะทางด้านการเกษตร เช่น การเลี้ยงสัตว์ และการปลูกพืช ทรงมีพระราชดำริให้จัดตั้งโครงการฟาร์มตัวอย่าง ตามพระราชดำริ โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ เป็นต้น เพราะทรงมีพระราชประสงค์ที่จะช่วยเหลือให้ราษฎรของพระองค์มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จนเป็นที่ทราบกันทั่วไปทั้งในประชาชนชาวไทยและชาวต่างประเทศ ซึ่งรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ตระหนักถึงพระราชปฏิณณดังกล่าว และต้องการสนับสนุนโครงการที่เป็นประโยชน์ จึงได้นำมเกล้ายกถวายให้ห่านหัวสิงโต (Shitou Goose) เพื่อทรงใช้ในโครงการตามพระราชดำริต่างๆต่อไป

ห่านหัวสิงโต หรือที่คนจีนเรียกว่า ไชเท้า (Shitou) ซึ่งมีความหมายว่า หัวสิงโต (ไช หมายถึง สิงโต เท้า หมายถึง หัว) ห่านหัวสิงโตเป็นหนึ่งใน 12 พันธุ์ห่านพื้นเมืองของสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นห่านที่มีน้ำหนักมากที่สุดในโลกพันธุ์หนึ่ง โดยห่านหัวสิงโตเพศผู้โตเต็มที่หนัก 10 – 12 กิโลกรัม ส่วนห่านหัวสิงโตเพศเมียหนัก 8 – 9 กิโลกรัม เหมาะที่จะเลี้ยงเป็นห่านเนื้อ

ลักษณะทั่วไปของห่านหัวสิงโต

ห่านหัวสิงโต มีลักษณะทั่วไปทั้งเพศผู้และเพศเมีย มีดังนี้

หัว สีเทาดำ หัวเพศผู้จะใหญ่กว่าเพศเมีย

ปาก สีดำ ใต้ปากล่างจะมีหนังนุ่มๆ ยาวลงมายาวไปตามรูปหัวถึงต้นคอ จึงคล้ายหัวสิงโต

คอ สีขาวมีเส้นสันสีเทาหรือเทาน้ำตาลอ่อนยาวตั้งแต่หัวถึงต้นคอ คอใหญ่แต่สั้นกว่าห่านจีน

เท้า สีส้ม

ลำตัว คล้ายห่านอัฟริกา ขนบนลำตัวด้านบนสีเทา ขนท้อง ถึงกันสีขาว

ขนาด เพศผู้ มีขนาดใหญ่กว่าเพศเมีย

รัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้จัดส่งไข่ม้วนหัวสิงโตจำนวน 100 ฟอง โดยเครื่องบินถึงประเทศไทย เมื่อวันที่ 15 มกราคม 2551 โดยแบ่งบรรจุในกล่องสังกะสี 2 กล่องๆ ละ 50 ฟอง หลังจากนั้น ได้ทำการขนย้ายโดยรถห้องเย็นควบคุมอุณหภูมิที่ 20 องศาเซลเซียส จากสนามบินสุวรรณภูมิไปศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นสถานที่ในการฟักไข่ม้วนดังกล่าว โดยเจ้าหน้าที่ได้นำไข่ม้วนออกจากกล่องสังกะสี และนำไปเรียงในถาดฟักไข่ ทำการรมควันฆ่าเชื้อโรคนาน 30 นาที แล้วนำไปเก็บในห้องเก็บไข่ที่ควบคุมอุณหภูมิระหว่าง 19 – 20 องศาเซลเซียส เพื่อรอเข้าตู้ฟักไข่ในวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2551

รูปที่ 1 กล่องบรรจุไขห่านหัวสิงโตและรถที่ใช้ในการขนย้าย

ขนาดและน้ำหนักของไขห่านหัวสิงโตจากสาธารณรัฐประชาชนจีน

การขนย้ายไขห่านหัวสิงโตจากสาธารณรัฐประชาชนจีนถึงจังหวัดขอนแก่น ทำให้มีไขแตก 3 ฟอง ร้าว 4 ฟอง รวม 7 ฟอง เหลือไขห่านที่สามารถนำเข้าฟักได้ จำนวน 93 ฟอง

รูปที่ 2 การบรรจุไข่ห่านหัวสิงโตที่ขนย้ายมาจากสาธารณรัฐประชาชนจีน

สัดส่วนของไข่ห่านหัวสิงโต

ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ท่าพระได้ทำการบันทึกน้ำหนักไข่ห่านทั้ง 100 ฟอง ด้วยการชั่งน้ำหนักโดยใช้เครื่องชั่งน้ำหนักดิจิทัลแบบละเอียด พบว่าไข่ห่านหัวสิงโตมีน้ำหนักเฉลี่ย 226.84 ± 19.34 กรัม/ฟอง น้ำหนักสูงสุด 293.40 กรัม/ฟอง และน้ำหนักต่ำสุด 182.20 กรัม/ฟอง (รูปที่ 3)

รูปที่ 3 ชั่งน้ำหนักไข่ห่านหัวสิงโต

จากการวัดขนาดของไข่ห่านหัวสิงโตของจีน พบว่ามีความกว้างเฉลี่ย 64.49 ± 1.79 มิลลิเมตร ความยาวเฉลี่ย 96.56 ± 4.06 มิลลิเมตร และมีความหนาของเปลือกไข่เฉลี่ย 0.57 ± 0.06 มิลลิเมตร ตามตารางที่ 1 และรูปที่ 4

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบ น้ำหนัก และ ขนาด ของห่านหัวสิงโตกับห่านท่าพระ1

ลักษณะ	ห่านหัวสิงโต	ห่านท่าพระ1
1. น้ำหนักไข่ (กรัม/ตัว)		
- น้ำหนักสูงสุด	293.40	182.90
- น้ำหนักต่ำสุด	182.20	121.50
- น้ำหนักเฉลี่ย	226.84 ± 19.34	152.36 ± 13.53
2. ไข่กว้างเฉลี่ย (มม.)	64.49 ± 1.79	57.04 ± 1.79
3. ไข่ยาวเฉลี่ย (มม.)	96.56 ± 4.06	84.09 ± 3.23
4. เปลือกไข่หนาเฉลี่ย (มม.)	0.57 ± 0.06	0.49 ± 0.06

หมายเหตุ ห่านท่าพระ 1 เป็นห่านที่พัฒนาปรับปรุงพันธุ์มาจากห่านจีนสีเทา

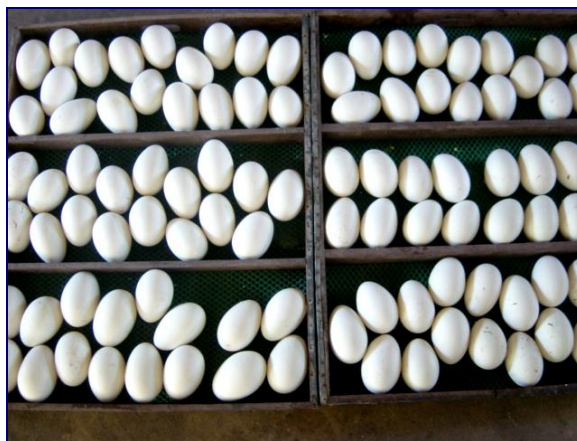

รูปที่ 4 การวัดสัดส่วนไข่ห่านหัวสิงโต

การฟักไข่ห่านหัวสิงโต

หลังจากศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ท่าพระนำไข่ห่านออกจากกล่องแล้ว ได้ทำความสะอาดไข่ทุกฟอง โดยการเช็ดด้วยผ้าชุบน้ำอุ่น แล้วใส่ในถาดฟักไข่โดยวางไข่แนวนอนก่อนที่จะนำไปรมควันฆ่าเชื้อในตูรมควันนาน 30 นาที (รูปที่ 5) หลังจากนั้นนำไข่ห่านไปเก็บในห้องเย็นควบคุมอุณหภูมิที่ 19 – 20 องศาเซลเซียส

การฟักไข่ห่านหัวสิงโตโดยการใช้ตู้ฟักไข่ จะใช้เวลาในการฟัก 31 - 32 วัน นำไข่ห่านที่เก็บไว้ในห้องควบคุมอุณหภูมิ มาวางไว้ในอุณหภูมิของห้องปกติเพื่อปรับอุณหภูมิของไข่ห่านให้เท่ากับอุณหภูมิปกติของบรรยากาศ แล้วจึงนำเข้าตู้ฟักไข่พร้อมทั้งรมควันฆ่าเชื้ออีกครั้งหนึ่ง

รูปที่ 5 วางไข่ห่านหัวสิงโตแวนอนในตู้ฟักไข่และตู้เกิด

ผลการฟักไข่ห่านหัวสิงโต

ลูกห่านหัวสิงโตฟักออกเมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2551 จำนวน 31 ตัว คิดเป็น 33.33 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนไข่ที่เข้าฟักทั้งหมด และคิดเป็น 46.27 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนไข่มีเชื้อ (ตารางที่ 2) โดยลูกห่านมีน้ำหนักแรกเกิดเฉลี่ย 138.33 ± 11.49 กรัม มีสัดส่วนน้ำหนักแรกเกิดต่อน้ำหนักไข่เท่ากับ 62.57 ± 4.60 เปอร์เซ็นต์ และได้ติดเบอร์ปิกลูกห่านหัวสิงโตที่เกิดทั้งหมดทุกตัวเพื่อทำพันธุ์ประวัติตั้งแต่แรกเกิด

ทั้งนี้ พบว่าไข่ห่านหัวสิงโตชุดนี้ไม่มีไข่ไม่มีเชื้อจำนวนค่อนข้างมาก 26 ฟอง (หรือ 27.96 %) อาจจะมีเนื่องจากฝูงพ่อแม่พันธุ์จากสาธารณรัฐประชาชนจีน และจากการขนย้ายทำให้ไข่ได้รับความกระทบกระเทือน จนทำให้เกิดเชื้อตายมากถึง 15 ฟอง(หรือ 16.13%)

ตารางที่ 2 ประสิทธิภาพของการฟักไข่ห่านหัวสิงโต

ไข่ฟัก (ฟอง)	มีเชื้อ (ฟอง, %)	ไม่มีเชื้อ (ฟอง, %)	เชื้อตาย (ฟอง, %)	ตายโคม (ฟอง, %)	ลูกเกิด (ตัว, %)
93	67 (72.04%)	26 (27.96%)	15 (16.13%)	21 (22.58%)	31 (33.33%)

รูปที่ 6 ชั่งน้ำหนักห่านหัวสิงโต และติดเบอร์ปิกหลังจากฟักออกจากไข่

การตัดเพศลูกห่านหัวสิงโต

เพื่อไม่ให้ลูกห่านได้รับผลกระทบกระเทือนจากการตัดเพศ จึงทำการตัดเพศลูกห่านเมื่ออายุ 7 วัน โดยการปลิ้นกัน เหมือนกับวิธีการตัดเพศในลูกเป็ด โดยใช้นิ้วหัวแม่มือซ้ายกดเหนือทวารด้านบน แล้วใช้นิ้วหัวแม่มือขวา กดปลิ้นทวาร ถ้าเป็นลูกห่านตัวผู้ จะเห็นเป็นเดือยเล็กๆ คล้ายเข็มหมุดโผล่ออกมา ส่วนตัวเมีย เมื่อปลิ้นกันดูจะไม่มีเดือยโผล่ออกมา

ผลการฟักไข่ห่านหัวสิงโต มีลูกห่านเกิดจำนวน 31 ตัว เป็นเพศผู้จำนวน 17 ตัว และเพศเมียจำนวน 14 ตัว

การจัดการและการเลี้ยงดูลูกห่าน

กกลูกห่านตั้งแต่แรกเกิด - 21 วัน โดยใช้เครื่องกกไฟฟ้าแบบฝาซีมีรูปร่างกลม ทำด้วยโลหะช่วยให้ความร้อนสะท้อนลงสู่พื้นกก ขนาดของเครื่องกกเส้นผ่าศูนย์กลาง 1.5 เมตร แขนงไว้กับเพดานโดยปรับความสูงต่ำตามขนาดของลูกห่าน ใช้อุณหภูมิในการกก ดังนี้

อายุแรกเกิด - 7 วัน ใช้อุณหภูมิ 90 - 95°F

อายุ 8 - 14 วัน ใช้อุณหภูมิ 85 - 90°F

อายุ 15 - 21 วัน ใช้อุณหภูมิ 80 - 85°F

ระหว่างการกก จะต้องสังเกตว่าอุณหภูมิเหมาะสมกับการกก โดยลูกห่านควรกระจายกันอยู่ทั่วไปใต้เครื่องกก หากลูกห่านนอนสุมใต้เครื่องกกมากๆ แสดงว่าอุณหภูมิต่ำไป ทำให้ลูกห่านหนาว ให้เพิ่มอุณหภูมิหรือลดระดับเครื่องกกให้ต่ำลง แต่หากลูกห่านหนีออกห่างนอกเครื่องกก แสดงว่าอุณหภูมิสูงเกินไป ต้องลดอุณหภูมิหรือปรับระดับเครื่องกกให้สูงขึ้น หรือถ้าหากลูกห่านไปนอนสุมกันข้างใดข้างหนึ่งของเครื่องกกแสดงว่าลมโกรกมาก ต้องปิดผ้าม่านกันลมไม่ให้ลมโกรก และหากตั้งอุณหภูมิเหมาะสมกับสภาพของลูกห่าน ลูกห่านจะนอนกระจัดกระจายอยู่ทั่วไป ลักษณะการนอนจะนอนเหยียดคออย่างสบาย ทั้งนี้ เลือกลงใช้แกลบเป็นวัสดุรองพื้น (Litter) เพราะเป็นวัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่น และดูดซับความชื้นได้ดี ปูแกลบหนาประมาณ 4 - 5 นิ้ว โดยแกลบที่ใช้ผ่านการฆ่าเชื้อด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อแล้ว

การระบายอากาศ ทำโดยการลดผ้าม่านในช่วงกลางวัน และปิดผ้าม่านในช่วงกลางคืน โดยการกกในช่วงอายุแรกเกิด - 7 วัน ปิดผ้าม่านทั้งโรงเรือน และลดผ้าม่านลง 1/3 ของโรงเรือนทุกๆ สัปดาห์ จนสิ้นสุดระยะกก

การเจริญเติบโตและใช้อาหาร

การเลี้ยงห่านหัวสิงโตในช่วงอายุ 0 - 4 สัปดาห์ และช่วงอายุ 5 - 22 สัปดาห์ ให้อาหารที่มีระดับโปรตีน 21 และ 18 เปอร์เซ็นต์ พลังงาน 3,100 และ 2,800 กิโลแคลอรี ตามลำดับ โดยให้อาหารห่านกินแบบเต็มที และเมื่อลูกห่านอายุ 2 สัปดาห์ขึ้นไป เสริมหญ้าสดให้ลูกห่านกินด้วย หรือปล่อยให้กินหญ้าในแปลงหญ้าช่วงบ่าย ส่วนน้ำ ให้กินที่เต็มเวลา และมีให้กินตลอดเวลา เช่นเดียวกับการให้อาหาร พบว่าห่านหัวสิงโตเมื่ออายุ 22 สัปดาห์ คละเพศ มีน้ำหนักเฉลี่ยตัวละ 6,303.33 กรัม เพศผู้ น้ำหนักเฉลี่ยตัวละ 6,676.67 กรัม เพศเมีย

น้ำหนักตัวละ 5,556.67 กรัม ห่านหัวสิงโตที่อายุ 22 สัปดาห์ มีอัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ยต่อตัวต่อวัน คละเพศ 40.03 กรัม เพศผู้ 42.45 กรัม และเพศเมีย 35.19 กรัม ปริมาณอาหารที่กินต่อตัวต่อวันของห่านคละเพศที่ 309.02 กรัม และอัตราการแลกเนื้อของห่านคละเพศที่ 5.77 (ดังตารางที่ 3, 4, 5 และ 6)

ลูกห่านหัวสิงโตอายุ 1 วัน

รูปที่ 7 ลูกห่านหัวสิงโตที่เกิดในศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ทำพระ จ.ขอนแก่น

ตารางที่ 3 น้ำหนักของน้ำหนักหัวสิงโตอายุต่างๆ

อายุ (สัปดาห์)	น้ำหนัก (กรัม / ตัว)		
	คละเพศ	เพศผู้	เพศเมีย
แรกเกิด	138.33 $\pm$ 11.49	-	-
1	289.58 $\pm$ 73.22	274.62 $\pm$ 80.63	310.00 $\pm$ 91.98
2	705.60 $\pm$ 81.14	678.46 $\pm$ 69.02	732.73 $\pm$ 89.56
3	1,332.80 $\pm$ 79.14	1,323.08 $\pm$ 76.09	1,349.09 $\pm$ 85.96
4	1,614.17 $\pm$ 164.87	1,607.69 $\pm$ 187.89	1,621.82 $\pm$ 141.55
5	2,086.67 $\pm$ 207.90	2,115.38 $\pm$ 217.43	2,052.73 $\pm$ 200.85
6	2,425.83 $\pm$ 218.89	2,463.08 $\pm$ 209.42	2,381.82 $\pm$ 231.60
7	2,899.17 $\pm$ 254.25	2,976.92 $\pm$ 227.72	2,862.00 $\pm$ 200.99
8	3,275.00 $\pm$ 312.70	3,420.00 $\pm$ 201.16	3,180.00 $\pm$ 241.66
9	3,641.67 $\pm$ 393.16	3,872.31 $\pm$ 226.35	3,446.00 $\pm$ 294.55
10	4,080.91 $\pm$ 311.71	4,244.62 $\pm$ 278.71	3,844.44 $\pm$ 179.10
11	4,324.55 $\pm$ 324.25	4,492.31 $\pm$ 271.24	4,082.22 $\pm$ 232.04
12	4,617.14 $\pm$ 430.55	4,846.15 $\pm$ 352.65	4,245.00 $\pm$ 246.52
13	5,030.77 $\pm$ 464.37	5,241.67 $\pm$ 450.17	4,550.00 $\pm$ 232.99
14	5,157.89 $\pm$ 615.82	5,376.92 $\pm$ 631.34	4,600.00 $\pm$ 244.95
15	5,231.58 $\pm$ 608.32	5,558.33 $\pm$ 501.74	4,671.43 $\pm$ 262.77
16	5,500.00 $\pm$ 752.03	5,875.00 $\pm$ 641.20	4,857.14 $\pm$ 423.70
17	5,689.47 $\pm$ 795.05	6,116.67 $\pm$ 626.44	4,957.14 $\pm$ 431.50
18	5,863.16 $\pm$ 786.14	6,275.00 $\pm$ 616.63	5,157.14 $\pm$ 485.99
19	5,905.26 $\pm$ 803.10	6,283.33 $\pm$ 691.29	5,257.14 $\pm$ 531.84
20	6,016.67 $\pm$ 808.49	6,371.67 $\pm$ 699.48	5,306.67 $\pm$ 488.54
21	6,114.44 $\pm$ 809.97	6,483.33 $\pm$ 675.11	5,376.67 $\pm$ 484.22
22	6,303.33 $\pm$ 785.61	6,676.67 $\pm$ 629.85	5,556.67 $\pm$ 471.32
11 เดือน	-	6,992.86 $\pm$ 928.58	5,707.14 $\pm$ 647.15

หมายเหตุ

ระยะที่ 1 อายุ 0 – 4 สัปดาห์ ใช้อาหารไก่เนื้อสำเร็จรูประดับโปรตีน 21 เปอร์เซ็นต์ พลังงาน 3,100 กิโลแคลอรี

ระยะที่ 2 อายุ 5 – 22 สัปดาห์ ใช้อาหารไก่ไข่สำเร็จรูประดับโปรตีน 18 เปอร์เซ็นต์ พลังงาน 2,800 กิโลแคลอรี

ตารางที่ 4 อัตราการเจริญเติบโตของน้ำหนักหัวสิงโตที่อายุแรกเกิด – 22 สัปดาห์

อายุ (สัปดาห์)	น้ำหนัก (กรัม / ตัว / วัน)		
	คละเพศ	เพศผู้	เพศเมีย
0 - 1	19.32	24.71	19.32
0 - 2	38.51	42.55	38.51
0 - 3	56.37	57.72	56.37
0 - 4	52.44	53.03	52.44
0 - 5	56.46	54.73	56.46
0 - 6	55.33	53.45	55.33
0 - 7	57.91	55.61	57.91
0 - 8	58.58	54.34	58.58
0 - 9	59.25	52.52	59.25
0 - 10	58.65	52.96	58.65
0 - 11	56.53	51.24	56.53
0 - 12	53.31	56.03	48.90
0 - 13	53.76	56.07	48.49
0 - 14	51.21	53.44	46.23
0 - 15	48.50	51.61	43.86
0 - 16	47.87	51.21	42.86
0 - 17	46.64	50.23	40.50
0 - 18	45.43	48.70	39.84
0 - 19	43.36	46.20	38.50
0 - 20	41.98	44.52	36.93
0 - 21	40.65	43.16	35.64
0 - 22	40.03	42.45	35.19

หมายเหตุ

ระยะที่ 1 อายุ 0 – 4 สัปดาห์ ใช้อาหารไก่เนื้อสำเร็จรูประดับโปรตีน 21 เปอร์เซ็นต์ พลังงาน 3,100 กิโลแคลอรี

ระยะที่ 2 อายุ 5 – 22 สัปดาห์ ใช้อาหารไก่ไข่สำเร็จรูประดับโปรตีน 18 เปอร์เซ็นต์ พลังงาน 2,800 กิโลแคลอรี

ตารางที่ 5 ปริมาณอาหารที่กินและประสิทธิภาพการเปลี่ยนอาหารของห่านหัวสิงโตคณะแพศที่อายุต่างๆ

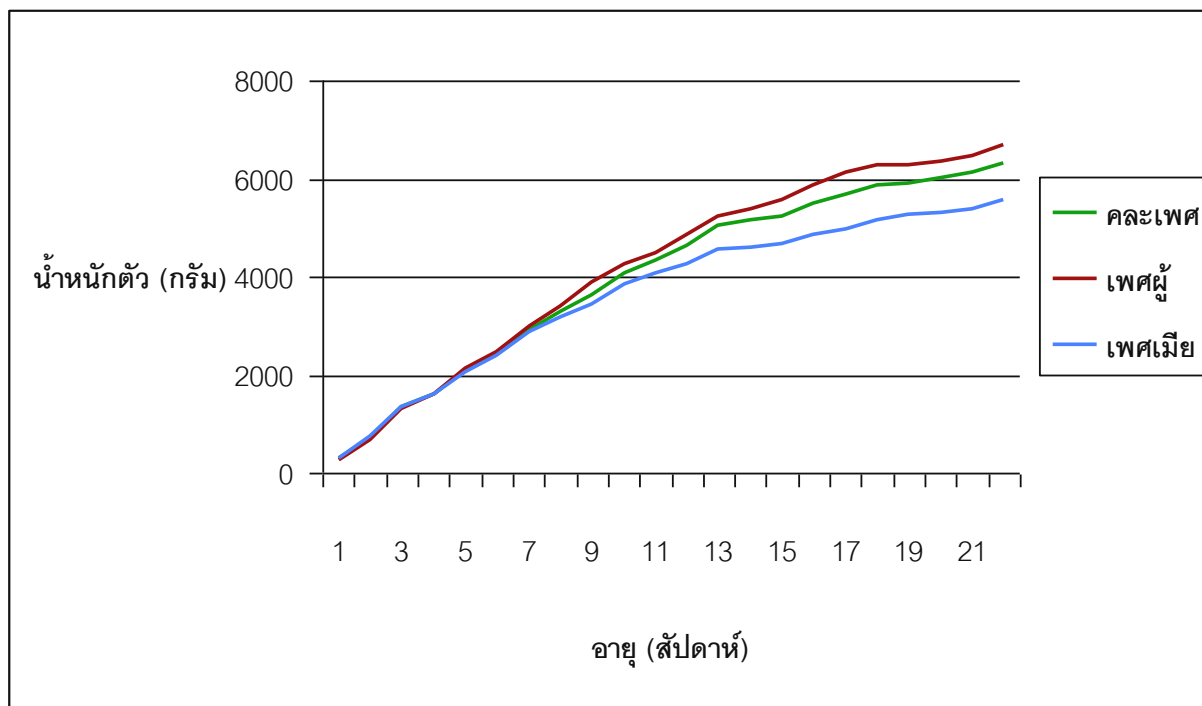
อายุ (สัปดาห์)	ปริมาณอาหารที่กิน (กรัม/ตัว/วัน)	ประสิทธิภาพการเปลี่ยนอาหาร
0 - 1	43.48	2.02
0 - 2	161.49	2.54
0 - 3	173.91	2.21
0 - 4	200.62	2.70
0 - 5	210.56	2.83
0 - 6	202.48	3.03
0 - 7	228.57	3.28
0 - 8	190.06	3.31
0 - 9	221.12	3.41
0 - 10	248.45	3.47
0 - 11	260.87	3.72
0 - 12	248.45	3.62
0 - 13	236.02	3.76
0 - 14	261.65	4.03
0 - 15	225.56	4.28
0 - 16	255.64	4.40
0 - 17	261.65	4.58
0 - 18	270.68	4.77
0 - 19	272.93	5.07
0 - 20	306.77	5.34
0 - 21	295.49	5.60
0 - 22	309.02	5.77

หมายเหตุ

ระยะที่ 1 อายุ 0 – 4 สัปดาห์ ใช้อาหารไก่เนื้อสำเร็จรูประดับโปรตีน 21 เปอร์เซ็นต์ พลังงาน 3,100 กิโลแคลอรี

ระยะที่ 2 อายุ 5 – 22 สัปดาห์ ใช้อาหารไก่ไข่สำเร็จรูประดับโปรตีน 18 เปอร์เซ็นต์ พลังงาน 2,800 กิโลแคลอรี

กราฟเปรียบเทียบน้ำหนักตัวห่านหัวสิงโตคละเพศ, เพศผู้ และเพศเมียที่อายุ 1 – 22 สัปดาห์

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบการเจริญเติบโตของห่านพันธุ์หัวสิงโตกับห่านท่าพระ 1

อายุ (สัปดาห์)	น้ำหนัก (กรัม/ตัว)	
	พันธุ์หัวสิงโต	พันธุ์ท่าพระ 1
แรกเกิด	138.33 $\pm$ 11.49	104.61 $\pm$ 5.37
1	289.58 $\pm$ 73.22	236.25 $\pm$ 23.37
2	705.60 $\pm$ 81.14	530.42 $\pm$ 48.73
3	1,332.80 $\pm$ 79.14	960.83 $\pm$ 177.94
4	1,614.17 $\pm$ 164.87	1,382.50 $\pm$ 112.83
5	2,086.67 $\pm$ 207.90	1,646.67 $\pm$ 164.17
6	2,425.83 $\pm$ 218.89	2,060.83 $\pm$ 277.65
7	2,899.17 $\pm$ 254.25	2,371.67 $\pm$ 260.55
8	3,275.00 $\pm$ 312.70	2,420.83 $\pm$ 204.43
9	3,641.67 $\pm$ 393.16	2,633.33 $\pm$ 376.40
10	4,080.91 $\pm$ 311.71	2,848.33 $\pm$ 407.61
11	4,324.55 $\pm$ 324.25	2,937.33 $\pm$ 412.65

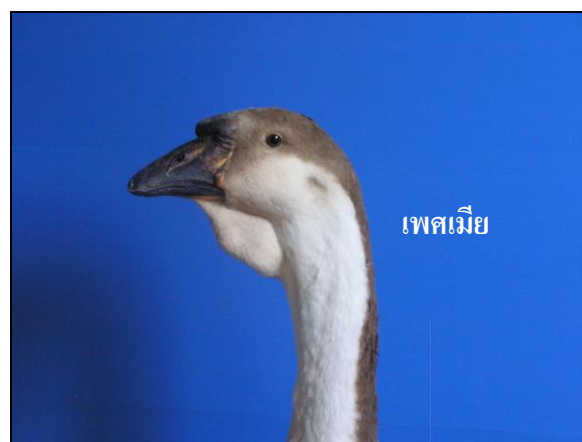
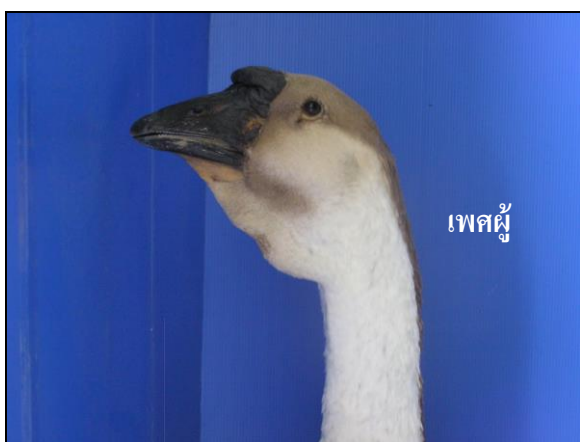
จากตารางที่ 6 พบว่าห่านท่าพระ 1 มีอัตราการเจริญเติบโตน้อยกว่าห่านหัวสิงโต ซึ่งหากมีการปรับปรุงพันธุ์ห่านท่าพระ 1 โดยการใช้ห่านหัวสิงโตผสมข้ามพันธุ์กับห่านท่าพระ 1 จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาพันธุ์ห่านท่าพระ 1 ให้มีน้ำหนักเพิ่มขึ้น เพื่อส่งเสริมให้เป็นห่านเนื้อต่อไป

รูปที่ 8 ห่านหัวสิงโตคลองเคเต อายุ 16 สัปดาห์

รูปที่ 9 ห่านหัวสิงโตทะเลเพศ อายุ 20 สัปดาห์

รูปที่ 10 เปรียบเทียบลักษณะหัวห่านหัวสิงโตเพศผู้และเพศเมีย

ห่านหัวสิงโตเพศผู้

ห่านหัวสิงโตเพศเมีย

รูปที่ 11 ห่านหัวสิงโตเพศผู้และเพศเมีย อายุ 20 สัปดาห์

ห่านหัวสิงโต มีลักษณะหัวคล้ายสิงโต ลำตัวคล้ายห่านแอฟริกา มีหนังใต้คางยาวลงมาตั้งแต่ใต้ปาก ล่างขนานตามรูปหัว และเพศผู้ มีขนาดใหญ่กว่าเพศเมีย

การป้องกันโรค

เพื่อเป็นการป้องกันโรคระบาดและป้องกันความสูญเสีย ห่านหัวสิงโตทุกตัวจะต้องได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคตามโปรแกรมของกรมปศุสัตว์ 2 ชนิด คือ

1. วัคซีนกาฬโรคเป็ด (Duck Plaque) ทำเมื่ออายุ 1 เดือน และทำซ้ำทุก 6 เดือน

อาการของโรค ป่วยตายอย่างรวดเร็ว และไม่ปรากฏอาการให้เห็น อัตราการตายสูง อัตราการไข่อาจลดลงร้อยละ 25 – 40 สัตว์จะแสดงอาการซึม เบื่ออาหาร อุจจาระไหลเป็นสีขาวหรือขาวปนเขียว ปีกตก ขาไม่แข็งแรง นอนหมอบ น้ำตาไหล น้ำมูกไหล ตาหริ่เล็ก เนื่องจากกลัวแสง ชอบซุกตัวในที่มืด ไม่ค่อยมีแรงเคลื่อนไหว

ความรุนแรงขึ้นอยู่กับความรุนแรงของโรค รอยโรคที่เป็นลักษณะเฉพาะของโรคนี้ คือ จุดเลือดออกตามเนื้อเยื่อของอวัยวะต่างๆ ตลอดจนที่เยื่อบุผิวของปอด ตับ ตับอ่อน ม้าม ไต หัวใจ ตลอดจนกล้ามเนื้อหัวใจ ที่ตีพบจุดเนื้อตายสีขาว บริเวณอวัยวะทางเดินอาหารนอกจากมีจุดเลือดออกแล้ว มักพบมีแถบเลือดออกที่รอยต่อระหว่างหลอดอาหารและกระเพาะปด และบริเวณลำไส้ส่วนต่างๆ โดยพบเป็นแถบสีแดง ขาวรอบภายในเยื่อลำไส้ เยื่อบุผิว โดยเฉพาะบริเวณหลอดอาหารลอกหลุดเป็นแผ่นคล้ายสะเก็ดสีเหลือง

การป้องกันควบคุมและรักษา โรคนี้เกิดจากเชื้อไวรัส จึงไม่มียารักษาให้หายได้โดยตรง ต้องป้องกันโดยการดูแลสุขาภิบาล การรักษาความสะอาด ฉีดวัคซีนป้องกันโรค และฉีดซ้ำทุก 6 เดือน

2. วัคซีนอหิวาต์เป็ด-ไก่ (Fowl Cholera) ทำเมื่ออายุ 1 เดือนครึ่ง และทำซ้ำทุก 3 เดือน

อาการของโรค ขึ้นอยู่กับความรุนแรงของโรค ถ้าเป็นแบบเฉียบพลันจะพบสัตว์ตายและไม่แสดงอาการผิดปกติ ถ้าเป็นแบบเรื้อรังจะมีน้ำมูก น้ำตาไหล มีการบวม มีน้ำคั่งทั่วบริเวณใบหน้า เมื่อคลำดูรู้สึกอุ่น

การป้องกันควบคุมและรักษา โดยให้ยาประเภทซัลฟาละลายน้ำให้กินติดต่อกัน 2 – 3 วัน หรือจนกว่าโรคจะสงบ ป้องกันโดยควบคุมกำจัดนกหรือหนู ป้องกันการเกิดความเครียดในฝูงสัตว์ และให้วัคซีนอหิวาต์เป็ด-ไก่ ทุก 3 เดือน

การขยายพันธุ์ห่านหัวสิงโต

ปัจจุบันมีห่านหัวสิงโตรุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 2 เป็นพ่อ - แม่พันธุ์ จำนวน 40 ตัว (พ่อพันธุ์ 26 ตัว แม่พันธุ์ 14 ตัว) มีลูกห่านหัวสิงโตที่เกิดจากพ่อ - แม่พันธุ์ดังกล่าว จำนวน 15 ตัว โดยจัดการผสมพันธุ์ ดังนี้

1. พันธุ์แท้ จำนวน 14 คู่ โดยใช้พ่อ-แม่พันธุ์ สัดส่วน 1 : 1
2. พันธุ์ลูกผสมระหว่างห่านหัวสิงโตกับห่านท่าพระ¹ เพื่อผลิตลูกผสม จำนวน 12 คู่

แนวทางในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์

กรมปศุสัตว์มอบหมายให้ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ท่าพระ จังหวัดขอนแก่น ดำเนินการศึกษา

ผลิต และขยายพันธุ์ห่านหัวสิงโต เพื่อสนับสนุนโครงการฟาร์มตัวอย่าง และโครงการตามพระราชดำริ อื่นๆ 2 รูปแบบ คือ ผลิตห่านหัวสิงโตพันธุ์แท้ และผลิตห่านลูกผสมระหว่างห่านหัวสิงโตและห่านท่าพระ¹ หรือพันธุ์ อื่นๆ ทั้งนี้ ห่านท่าพระ¹ เป็นห่านที่ปรับปรุงพันธุ์มาจากห่านจีนสีเทา และปรับปรุงพันธุ์ที่ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ท่าพระ โดยห่านท่าพระ¹ มีอัตราการเจริญเติบโตน้อยกว่าห่านหัวสิงโต (ตารางที่ 6) ซึ่งหากมีการปรับปรุงพันธุ์โดยใช้การผสมข้ามพันธุ์ระหว่างห่านหัวสิงโตกับห่านท่าพระ¹ ซึ่งห่านทั้ง 2 ฝูง มีแผนการผลิต ในปีที่ 1 และ 2 (ตารางที่ 7) โดยจะทำการศึกษาลักษณะประจำพันธุ์(Performance traits)เช่น สีขน สีปาก เท้า เป็นต้น และศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจ (Economic traits) คือการให้ผลผลิตไข่ การเจริญเติบโต เป็นต้น ผลตอบแทนที่จะได้รับจากการเลี้ยงห่านหัวสิงโต โดยจะจัดเป็นฝูงผสมพันธุ์ 2 ฝูง ดังนี้

1. ฝูงพันธุ์แท้ จัดคู่พ่อ – แม่พันธุ์ในอัตราส่วน 1 : 1 ผลิตลูกห่านหัวสิงโตพันธุ์แท้ เพื่อเป็นฝูงขยายอดเยี่ยมและฝูงอนุรักษ์ต้นพันธุ์ เพื่อรักษาความบริสุทธิ์ของสายเลือดไว้ มีแผนการผลิตปีที่สองเป็น พ่อพันธุ์ 50 ตัว และแม่พันธุ์ 50 ตัว ผลิตลูกพันธุ์แท้ 750 ตัว
2. ฝูงลูกผสม จัดคู่ผสมโดยใช้ห่านหัวสิงโตเป็นสายพ่อพันธุ์ และห่านท่าพระ¹ เป็นสายแม่พันธุ์ โดยจัดคู่ผสม พ่อพันธุ์ – แม่พันธุ์ ใช้สัดส่วน 1 พ่อ : 2 แม่ ในปีที่สองของการดำเนินงานจะใช้พ่อพันธุ์ 50 ตัว แม่พันธุ์ 100 ตัว เพื่อผลิตลูกห่าน จำนวน 1,800 ตัว

ตารางที่ 7 แผนการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ห่านหัวสิงโตฝูงพันธุ์แท้ ลูกผสม ปีที่ 1 และ 2

ฝูง	ปีที่ 1 (2551)			ปีที่ 2 (2552)		
	พ่อพันธุ์ (ตัว)	แม่พันธุ์ (ตัว)	ลูก (ตัว)	พ่อพันธุ์ (ตัว)	แม่พันธุ์ (ตัว)	ลูก (ตัว)
พันธุ์แท้	11	11	165	50	50	750
ลูกผสม	5	10	180	50	100	1,800

อนึ่ง ในการจัดฝูงผสมพันธุ์ เพื่อ

1. การจัดคู่ผสมพันธุ์ห่านหัวสิงโตฝูงพันธุ์แท้ ใช้เพศผู้ต่อเพศเมีย อัตราส่วน 1 : 1 เพื่อจัดสายการผสมพันธุ์ในการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และป้องกันการผสมเลือดชิด เนื่องจากประชากรห่านหัวสิงโตมีจำนวนจำกัด
2. ฝูงพันธุ์แท้ใช้อัตราการผลิตลูกต่อปีได้ 15 ตัว และฝูงลูกผสมใช้อัตราการผลิตลูกต่อปีได้ 18 ตัว (ฝูงลูกผสมใช้มาตรฐานการผลิตห่านท่าพระ¹ ของกองบำรุงพันธุ์สัตว์ กรมปศุสัตว์)

ผลการศึกษาห่านหัวสิงโต

ทำการศึกษถึงสมรรถภาพในการผลิตไข่ของห่านหัวสิงโต โดยมีอายุเมื่อให้ไข่ฟองแรกที่ 255.79 ± 39.14 วัน น้ำหนักไข่ฟองแรก 142.14 ± 27.78 กรัม น้ำหนักตัวเมื่อให้ไข่ฟองแรก $6,331.67 \pm 408.86$ กรัม

จำนวนไข่ต่อแม่ (เมื่อเก็บผลผลิตไข่ที่ 4 เดือน) เป็น 12.71 ± 5.59 ฟอง และน้ำหนักไข่เฉลี่ย 226.84 ± 19.34 กรัม
 ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 สมรรถภาพการให้ผลผลิตของห่านหัวสิงโตที่เลี้ยงในศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ท่าพระ

ลักษณะทางเศรษฐกิจ	สมรรถภาพ
อายุเมื่อให้ไข่ฟองแรก (วัน)	255.79 ± 39.14
น้ำหนักไข่ฟองแรก (กรัม)	142.14 ± 27.78
น้ำหนักตัวเมื่อให้ไข่ฟองแรก (กรัม)	6331.67 ± 408.86
จำนวนไข่ต่อแม่ / ระยะเวลาไข่ 4 เดือน (ฟอง)	12.71 ± 5.59
น้ำหนักไข่เฉลี่ย (กรัม)	226.84 ± 19.34

สรุป

ไข่ห่านหัวสิงโตที่ได้รับจากสาธารณรัฐประชาชนจีน จำนวน 100 ฟอง แกร์ 7 ฟอง คงเหลือ 93 ฟอง เป็นไข่มีเชื้อ 67 ฟอง ฟักออกได้ลูกห่าน จำนวน 31 ตัว เป็นเพศผู้ 17 ตัว และเพศเมีย 14 ตัว

ปัจจุบัน (30 มิถุนายน 2552) ห่านหัวสิงโตพ่อ – แม่พันธุ์มีอายุ 16 เดือน และผลิตลูกห่านที่อายุต่างๆได้ 31 ตัว จากแม่ห่าน 12 ตัว ดังนี้

อายุ	จำนวน(ตัว)	
	เพศผู้	เพศเมีย
1. อายุ 16 เดือน	17	14
2. อายุ 5 – 6 เดือน	3	5
3. อายุ 3 – 4 เดือน	14	9
รวม	34	28

คำนำ

ด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชดำริที่จะให้ความช่วยเหลือราษฎรให้มีอาชีพที่มั่นคงและเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว โดยเฉพาะทางด้านการเกษตร เช่น การเลี้ยงสัตว์ และการปลูกพืช จึงมีพระราชเสาวนีย์ให้จัดทำโครงการต่างๆ มากมาย เช่น โครงการศูนย์ศิลปาชีพ โครงการฟาร์มตัวอย่าง โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ เป็นต้น เพราะทรงมีพระราชประสงค์ที่จะช่วยเหลือให้ราษฎรของพระองค์มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ต้น รัฐบาลประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้ตระหนักถึงพระมหากรุณาธิคุณ และต้องการสนับสนุนการดำเนินงาน จึงได้น้อมเกล้าฯ ถวายไข่ม้วนหัวสิงโต (Shitou Goose) จำนวน 100 ฟอง เพื่อมาใช้เป็นพ่อแม่พันธุ์สำหรับผลิตไข่ม้วนหัวสิงโตให้สมาชิกของโครงการต่างๆ ต่อไป

กรมปศุสัตว์ จัดทำเอกสารฉบับนี้ เพื่อเผยแพร่พระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงมีพระเมตตาต่อราษฎรของพระองค์ ให้มีอาชีพหรือมีงานทำ มีรายได้เลี้ยงครอบครัว และมีอาหารโปรตีนบริโภคในครอบครัว ซึ่งจะทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น นอกจากนี้สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ยังทรงเป็นผู้เชื่อมสายสัมพันธ์อันดียิ่งยวดระหว่างประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และประเทศไทย

สารบัญ

	หน้า
ความเป็นมา	1
ลักษณะทั่วไปของห่านหัวสิงโต	1
ขนาดและน้ำหนักของไข่ห่านหัวสิงโต	3
สัดส่วนของไข่ห่านหัวสิงโต	4
การฟักไข่ห่านหัวสิงโต	5
ผลการฟักไข่ห่านหัวสิงโต	6
การคัดเพศลูกห่านหัวสิงโต	7
การจัดการและการเลี้ยงดูลูกห่าน	7
การเจริญเติบโตและใช้อาหาร	7
การป้องกันโรค	15
การขยายพันธุ์ห่านหัวสิงโต	15
แนวทางในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์	15
ผลการศึกษาห่านหัวสิงโต	16

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. เปรียบเทียบ น้ำหนัก และ ขนาด ของห่านหัวสิงโตกับห่านท่าพระ 1	5
2. ประสิทธิภาพของการฟักไข่ห่านหัวสิงโต	6
3. น้ำหนักของห่านหัวสิงโตอายุต่างๆ	9
4. อัตราการเจริญเติบโตของห่านหัวสิงโตที่อายุแรกเกิด – 22 สัปดาห์	10
5. ปริมาณอาหารที่กินและประสิทธิภาพการเปลี่ยนอาหารของห่านหัวสิงโตแต่ละเพศที่อายุต่างๆ	11
6. เปรียบเทียบการเจริญเติบโตของห่านพันธุ์หัวสิงโตกับห่านท่าพระ 1	13
7. แผนการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ห่านหัวสิงโตฝูงพันธุ์แท้ ลูกผสม ปีที่ 1 และ 2	16
8. สมรรถภาพการให้ผลผลิตของห่านหัวสิงโตที่เลี้ยงในศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ท่าพระ	17

ผ่านหัวสิงโต

ลิขสิทธิ์

กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ที่ปรึกษา

นายยุคล ลิ้มแหลมทอง	อธิบดีกรมปศุสัตว์
นายประทุม อินทรโชติ	รองอธิบดีกรมปศุสัตว์
นางสาวฉวีวรรณ วิริยะภาค	รองอธิบดีกรมปศุสัตว์
นายธนิศย์ เอนกวิทย์	รองอธิบดีกรมปศุสัตว์
นายคมจักร พิชัยณรงค์สงคราม	ที่ปรึกษากกรมปศุสัตว์
นายทองทวี ดิมะการ	ที่ปรึกษากกรมปศุสัตว์
นายยอดชาย ทองไไทยนนท์	ผู้เชี่ยวชาญด้านการปรับปรุงพันธุ์สัตว์

ผู้เรียบเรียง

นางศิริพันธ์ โมราถบ
นางสาวศิริพร ตงศิริ
นายชูศักดิ์ ประภาสวัสดี
กลุ่มวิจัยและพัฒนาสัตว์ปีก กองบำรุงพันธุ์สัตว์
โทร. 0-2653-4454, 0-2653-4444 ต่อ 3251,3252
นางเรืองสุรีย์ วงษ์ทองสาลี
กลุ่มโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและพื้นที่เฉพาะ
สำนักพัฒนาการปศุสัตว์และถ่ายทอดเทคโนโลยี
โทร. 0-26534930, 0-2653-4444 ต่อ 3371 – 3373

จัดพิมพ์โดย

กลุ่มโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและพื้นที่เฉพาะ
สำนักพัฒนาการปศุสัตว์และถ่ายทอดเทคโนโลยี
กรมปศุสัตว์ ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10400

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด
79 ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 จำนวน เล่ม

เอกสารอ้างอิง

"Chinese Geese". *feathersite.com*. <http://www.feathersite.com/Poultry/Geese/BRKChinas.html>.

Retrieved on 2008-07-02

http://www.ashtonwaterfowl.net/keeping_geese.htm

http://www.ashtonwaterfowl.net/chinese_geese.htm

http://www.zonianlady.com/a_goose/a_goose.html

<http://www.feathersite.com/Poultry/Geese/BRKAfricans.html>.

<http://www.thepoultrysite.com/diseaseinfo/68/goose-parvovirus-derzsys-disease>

ผู้เรียบเรียง

1.นางศิริพันธ์ โมราถบ

2.นางสาวศิริพร ตงศิริ

3.นายชูศักดิ์ ประภาสวัสดิ